

בגמ': ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, רב ושמואל, חד אמר חדש ממש וחד אמר שנתחדשו גזרותיו וכו'.

(א) הנה בספר "תורת חיים" ע"מ עירובין (נג. סד"ה רב) כתב דיש נפק"מ במחלוקתם של רב ושמואל לענין מקח וממכר, שהאומר לחבירו בית חדש אני מוכר לך והוא ישן אלא שסיידו וכיירו וציירו עד שנראה כאילו הוא חדש, למ"ד חדש ממש המקח חוזר דחדש ממש בעינן, ולמ"ד שנתחדשו גזרותיו המקח קיים, דכיון דנראה כאילו הוא חדש אע"ג דלאו חדש ממש הוא, חדש קרינן ליה. עכ"ד.

ועיין בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' שני"ו) שדן לגבי בגד שצבעו (לענין אבלות י"ב חודש) אי דינו כבגד חדש, והביא את דברי הת"ח הנ"ל, ותמה עליו דהא בגמ' אמרינן דטעמיה דמ"ד שנתחדשו גזרותיו הוא מדלא כתיב וימת וימלוך, וא"כ מוכח דבדליכא הוכחה מסתמא הוי חדש ממש, אבל י"ל דלבתר דנקט התם קרא חדש על מלך שנתחדשו גזרותיו לבד, שוב י"ל דבכ"מ הוי כן. ועיי"ש שכתב דכיון דרב ושמואל פליגי ולא נמצא בש"ס איזהו דברי רב, א"כ הוי ספק דרבנן להקל. עיי"ש.

(ב) **בספר** "בן יהודע" בעירובין שם כתב עוד נפק"מ במחלוקת רב ושמואל, והוא לענין מה שמצינו בענין חזרה מעורכי המלחמה. דכתיב (דברים כ' ה') מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו וכו', ובמתני' דסוטה (דף מג.) איתא רבי יהודה אומר אף הבונה בית על מכונו לא היה חוזר. ופירש"י, על מכונו, סתרו ובנאו במדה ראשונה אינו חוזר דלאו חדש הוא הואיל ולא חידש להוסיף עליו וכו', עכ"ל. והרמב"ם בפיהמ"ש שם כתב דאין הלכה כר' יהודה, אלא אפילו אם בנה ביתו שוב על מכונו ג"כ חוזר. והקשה עליו המשל"מ (בפ"ז מהל' מלכים ה"ח), דמנ"ל להרמב"ם דת"ק חולק על ר' יהודה בזה, הרי בפשטות ר"י בא רק להוסיף שאם סתרו ובנה אינו חוזר, דאין זה חדש.

ובתב ה"בן יהודע" ליישב, שדין זה תלוי ג"כ במחלוקת הנ"ל דרב ושמואל האם היכא דכתיב חדש בעינן חדש ממש או לא. אלא דהא דמספקא להו לבעל הת"ח והגאון מהרש"ם הנ"ל איזהו דברי רב ואיזהו דברי שמואל, פשיטא ליה לבעל ה"בן יהודע", וכתב דמאחר והוזכר קודם רב ואח"כ

ובכרם חמד (פר' ואתחנן) ביאר עפ"י הנ"ל דמידה טובה כפולה בה' מאות ממידת פורענות, הדין דהנוטל ברכה מחבירו צריך לשלם לו עשרה זהובים, כיון דהסוטר לועז של ישראל כסוטר לועז של שכנה, כדאי' בסנהדרין (ג"ח:), והתוקע לחבירו משלם לו סלע מדינה כדאי' בב"ק (צ.). ומחשב שם שסלע מדינה הוא חצי זוז. ועשרה זהובים הם חמש מאות פעמים חצי זוז ע"ש.

(פרדס יוסף החדש פר' ואתחנן אות קכד)

★★

בתוס' כאן (ד"ה ולעולם וכו') הקשו על הא דאי' בגמ' וכנ"ל דמידה טובה מרובה ממידת פורענות. דהרי במידה טובה כתיב (ויקרא כ"ו, ח): ורדפו מכם חמשה מאה וגו'. ולגבי מידת פורענות אי' כאן: איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה וגו'. ות"י דיש חילוק בין רדיפה להריגה ע"ש וכ"ה במושב זקנים פ' בחקתי ע"ש. וראה במהרש"א שם מש"כ להקשות ע"ז מהא דמוע"ק (ט"ז ע"ב) לגבי דוד המלך שהיה מכה שמונה מאות חלל בפעם א' והיה מתאנח על מאתים שחסרו לו לאלף וכו' ע"ש והרי פסוק זה איירי ברדיפה ולא בהריגה ע"כ. וכן הקשה באור החיים הק' בפר' בחוקותי שם. ע"ש.

★★

וכתב הגאון רבי עובדי' יוסף שליט"א בספר מאור ישראל במוע"ק (ט"ז ע"ב) ליישב בזה:

וי"ל שעדיין היה מקום להתאנח, כשהמאתים הנשארים עמדו נצבים במערכות המלחמה, למרות הריגת שמנה מאות, והיו משיבים מלחמה שערה, ולא נסו מן המערכה, ואכתי לא נתקיים איכה ירדוף א' אלף. וכן ת"י בספר שביתת יו"ט (דף עא ע"ד). [והגר"א רמז דבר זה בפסוק (שמואל ב כב, מד) "תשמרני" לראש גוים, גימט' אלף, ובתהלים (יח, מד), "תשמני" לראש גוים, גימט' שמונה מאות, כאן לפני החטא וכאן לאחר החטא, שנא' רק בדבר אוריה החתי. וק"ק דבתהלים כתיב תשימני מלא י'. נמצא שגם המסורת והמקרא אינם תואמים לרמוז הנ"ל].

★★